

**QORTI TAL-MAGISTRATI
(GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI**

**MAGISTRAT DR.
PAUL COPPINI**

Seduta tat-8 ta' Frar, 2012

Citazzjoni Numru. 109/2004

Maltacom plc,
U b'degriet tal-5 ta' Diċembru 2007
Il-ġudizzju ġie trasfuż f'isem
GO Plc stante li tbiddel isem
Is-soċjeta' attriċi.

vs

Ministeru għal Għawdex,
Road Construction Company Limited.

Il-Qorti,

Rat iċ-ċitazzjoni li permezz tagħha s-soċjeta' attriċi, wara li ppremettiet illi:

Illi s-soċjeta' konvenuta Road Construction Company Limited kienet qed tagħmel xogħlijiet ta' skavazzjoni f'Rabat Road, ġia'magħrufa wkoll bħala Triq ta' Xħajma,

Kopja Informali ta' Sentenza

limiti tan-Nadur, Għawdex, liema xogħlijiet kienu qed isiru fuq inkarigu tal-konvenut Ministeru għal Għawdex;

Illi waqt li kienu qed jitwettqu dawn ix-xogħlijiet, f'incident li seħħ f'Diċembru tas-sena elfejn u wieħed (2001) ġew ikkaġunati ħsarat konsiderevoli fil-*cables* tat-telefon proprjeta' tas-soċjeta' attriċi;

Illi tali ħsarat ġew ikkaġunati minħabba traskuraġni u/jew negligenza da parti tal-konvenuti jew min minnhom;

Illi d-danni sofferti mis-soċjeta' attriċi jammontaw għal erbatax-il elf sitt mija u għaxar liri maltin u tlieta u għoxrin ċenteżmu (Lm14,610.23);

Illi l-konvenuti ġew interpellati diversi drabi sabiex jersqu għall-ħlas tad-danni kkaġunati minnhom lis-soċjeta' attriċi, inkluż permezz ta' ittra uffiċjali mibgħuta fit-tlieta u għoxrin (23) ta' Settembru, tas-sena elfejn u erbgħa (2004), iżda huma baqgħu inadempjenti.

Talbet lill-konventi jgħidu għaliex m'għandhiex din il-Qorti:

1. Tiddikjarakom jew minnkom responsabbli tad-danni sofferti mis-soċjeta' attriċi per konsegwenza tal-ħsarat ikkaġunati minnkom fil-*cables* tas-soċjeta' attriċi;

2. Tiddikjara illi d-danni sofferti mis-soċjeta' attriċi per konsegwenza ta' l-istess ħsarat jammontaw għal erbatax-il elf sitt mija u għaxar liri maltin u tlieta u għoxrin ċenteżmu (Lm14,614.23).

3. Tikkundanna lill-konvenuti jew minn minnhom iħallsu dawn id-danni.

Bl-ispejjeż inklużi dawk ta' l-ittra uffiċjali spedita fit-tlieta u għoxrin (23) ta' Gunju tas-sena elfejn u erbgħa (2004) u bl-interessi skond il-liġi sad-data ta' l-eventwali pagament.

Bl-ingunzjoni għas-subizzjoni li għaliha minn issa intom imsejha.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti tas-soċjeta' attriċi debitament ikkonfermata minn Dr. Ingrid Zammit Young.

Rat in-nota ta' l-eċċezzjonijiet tas-soċjeta' konvenuta Road Construction Company Limited li eċċepiet illi:

1. Illi t-talbiet attriċi huma kolpiti bid-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni ta' sentejn skond l-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili.

2. Illi mingħajr preġudizzju għall-premess, it-talbiet attriċi huma infondati fid-dritt u fil-fatt għaliex is-soċjeta' konvenuta wettqet ix-xogħol afdat lilha skond l-arti u s-sengħa, u taħt u in osservanza stretta mad-direttivi mogħtija lilha mill-periti u konsulenti inkarigati mill-Ministeru għal Għawdex, u għalhekk ma tista' tiġi imputata lilha ebda ħtija, negliġenza jew traskuraġni fl-eżekuzzjoni tal-appalt afdat lilha illi tista' b'xi mod twelled xi responsabbilita' għar-rizarċiment tad-danni reklamati mis-soċjeta' attriċi.

3. Illi wkoll mingħajr preġudizzju għall-premess, it-talbiet attriċi huma totalment infondati fid-dritt u fil-fatt, u l-ammont mitlub minnha huwa wieħed totalment mhux dovut, u dan għaliex fost affarijiet oħra, meta kkollassat it-triq fil-viċinanzi ta' fejn kien qiegħed isir ix-xogħol il-cables tat-telefon na għalhom ebda ħsara u ma kienet teżisti ebda ħtieġa illi dawn il-cables jinbidlu; u għalhekk jekk, għall konvenjenza tagħha s-soċjeta' attriċi għażlet li tibdel dawn il-cables dan għamlitu b'kapriċċ u ma għandha ebda dritt tirreklama l-ispejjeż relattivi mingħand l-esponenti.

4. Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta' l-istess soċjeta' konvenuta kkonfermata bil-gurament ta' Victor Hili.

Rat in-nota ta' l-eċċezzjonijiet tad-Direttur għall-Proġetti u Żvilupp fil-Ministru għal Għawdex, li permezz tagħha eċċepixxa illi:

Kopja Informali ta' Sentenza

1. Illi preliminarjament is-soċjeta' attriċi trid tipprova illi l-incident seħħ tort ta' dawn ix-xogħlijiet u mhux għal xi raġuni oħra;

2. Illi x-xogħlijiet għal rikostruzzjoni tat-triq Rabat Road, Nadur, Għawdex ma kienux qegħdin jiġu esegwiti mill-konvenut esponenti, iżda mill-konvenut l-ieħor Road Construction Company Limited, wara illi din s-soċjeta' giet magħżula mid-dipartiment tal-kuntratti, Malta, bħala l-aktar kumpannija kompetenti illi tagħmel dawn ix-xogħlijiet.

3. Illi l-konvenut Direttur Proġetti u Żvilupp ma kienx il-persuna illi għażlet lis-soċjeta' Road Construction Company Limited biex tagħmel dawn ix-xogħlijiet, u għaldaqstant ma hux il-legittimu kontradittur;

4. Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, ġew imposti dondizzjonijiet ferm riġidi fuq l-appaltatur biex dan jara illi ma ssirx ħsara fil-proprjeta' ta' terzi, u biex ix-xogħlijiet isiru skond l-arti u s-sengħa, u kien l-obbligu tas-soċjeta appaltatriċi illi tara illi dawn il-kundizzjonijiet jiġu osservati f'kull żmien.

5. Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, il-konvenut Direttur Proġetti u Żvilupp ma hux responsabbli għall-azzjonijiet jew danni kawżati minn persuni jew kumpaniji illi ġew imqabba minnu biex jagħmlu x-xogħlijiet fl-istess triq, ħlief għal culpa in eligendo;

6. Illi għaldaqstant, is-soċjeta attriċi trid tipprova illi l-konvenut esponenti kien jaf illi appuntu ħaddiema jew soċjeta' illi kienet inkompetenti u ma kenitx kapaċi tagħmel ix-xogħlijiet afdati lilha, jew illi ma kellux raġuni illi jqisha kompetenti biex tagħmel dawn ix-xogħlijiet.

7. Illi peress illi huwa ma kien involut fil-proċess tal-għażla, huwa qatt ma jista' jinsab ħati illi impjega nies jew soċjetajiet inkompetenti biex jagħmlu dan ix-xogħol.

8. Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta' l-istess Direttur ikkonfermata bil-ġurament ta' Joseph Portelli.

Rat l-atti l-oħra kollha tal-kawża, inklużi l-verbali tax-xhieda prodotti, l-affidavits u d-dokumenti oħra esebiti.

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża għad-danni li qed tgħid li sofriet is-soċjeta' attriċi fil-*cables* tat-*telephone* tagħha in segwitu għal inċident li seħħ meta sfrondat parti mit-triq tax-Xħajma, n-Nadur, waqt li kienu qed isiru xogħlijiet ta' kostruzzjoni ta' l-istess triq mis-soċjeta' konvenuta Road Construction Company Limited fuq inkarigu tal-Ministeru għal Għawdex.

Is-soċjeta' konvenuta Road Construction Company Limited eċċepiet preliminarjament il-preskrizzjoni a tenur ta' l-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili. Dan l-artikolu jstipula li l-azzjonijiet għad-danni li mhumix ikkawżati minn reat kriminali jaqgħu bi preskrizzjoni ta' sentejn. Is-soċjeta' attriċi qed tallega li din il-ħsara seħħet minħabba traskuraġini u /jew negligenza tal-konvenuti jew min minnhom, u għalhekk jidher illi din hija l-preskrizzjoni applikabbli għal każ in eżami. Kif intqal mill-qrati tagħna l-iskop ta' azzjoni bħal din huwa l-ħlas ta' danni riżultanti minn kawża indipendenti minn xi obligazzjoni kuntrattwali, u li fil-liġi hija bbażata fuq il-*culpa aquiliana* li tobbliga lil kull min ikun ikkaġuna l-ħsara li jagħmel tajjeb għal dik il-ħsara.¹

Huwa doveruż għalhekk illi tiġi qabel xejn investigata din l-eċċezzjoni, għax jekk tirnexxi, jkun inutili li jiġu nvestigati wkoll l-eċċezzjonijiet l-oħra mressqa minn din is-soċjeta' konvenuta. Il-Kodiċi Ċivili tagħna jispjega f'dan ir-rigward kif **“Il-preskrizzjoni hija wkoll mezz sabiex wieħed jeħles minn azzjoni meta l-kreditur ma jkunx eżerċita**

¹ Appell : Giuseppa Camillleri vs Dr. Francesco Frendo vol. XII. 144 .

I-jedd għal żmien li tgħid il-liġi.² U kif jispjega t-**Troplong**: “*La prescrizione e' un mezzo di acquistare o di liberarsi mediante un certo corso di tempo e colle condizioni deteminante dalla legge.*”³

Fil-każ in eżami rriżulta li dan l-incident seħħ fis- 6 ta' Diċembru 2001 u l-ewwel intepellanza uffiċjali saret, kif tammetti l-istess soċjeta'attriċi fiċ-ċittazzjoni tagħha, fit-23 ta' Gunju 2004, u għalhekk wara li kien laħaq skada t-terminu ta' sentejn konċess fil-liġi għal azzjoni bħal din. Lanqas jista' jingħad li kien hemm xi ntteruzzjoni ta' din il-preskrizzjoni qabel dik id-data b'xi ammissjoni da parti tas-soċjeta' konvenuta. Irriżulta biss illi mmedjatament wara li kkolassat it-triq fejn kienu qed isiru x-xogħlijiet in kwistjoni, rappreżentanti tal-partijiet konċernati kienu ltaqgħu fuq il-post u ġie deciż li sabiex il-ħsara fil-cables tat-telephone ma tikbirx, kellhom jinbnew ħitan tal-ilqugħ biex iżommu partijiet oħra mit-triq milli taqa', u dawk il-cables li spiċċaw imdendlin fl-arja ġew proviżorjament miġbuda 'l fuq permezz ta' crane.⁴ Dawn ix-xogħlijiet rimedjali saru mis-soċjeta' konvenuta, imma b'daqshekk ma jfissirx li din f'xi waqt ammettiet il-ħtija għal dak li ġara . Jirriżulta għalhekk illi din l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni timmerita li tiġi milqugħa .

Jibqa' għalhekk sabiex jiġi ndagat jekk il-kawża tistax tirnexxi fil-konfront tal-konvenut l-ieħor. Id-Direttur għall-Proġetti u Żvilupp fil-Ministeru għal Għawdex, ipprova jeħles mir-responsabilita' fl-ewwel lok billi qal li huwa ma kienx il-leġittimu kontradittur għax l-għażla tas-soċjeta' konvenuta biex twettaq ix-xogħlijiet ta' riparazzjoni f'din it-triq saret mid-Dipartiment tal-Kuntratti. Imma dwar dan baqgħet ma tressqet ebda prova, anzi rriżulta mingħajr dubbju li x-xogħol kien qed isir mis-soċjeta' konvenuta proprju fuq inkarigu tal-Ministeru għal Għawdex.

Jgħid ukoll illi, fi kwalunkwe każ, huwa jista' jinstab responsabbli biss ta' *culpa in eligendo*, u ċioe' kemm-il darba jiġi ppuvat li kien jaf illi inkariga ħaddiema jew

² Art. 2107(2) .

³ Della Prescrizione .

⁴ Ara ritratti esebiti bhala dokti CDZ 1 sa CDZ 7 a fol. 67 – 70 tal-process .

soċjeta' illi kienet inkompetenti u ma kienitx kapaċi tagħmel ix-xogħlijiet afdati lilha, jew illi ma kellux raġuni li jqisha kompetenti biex tagħmel dawn ix-xogħlijiet.⁵ Huwa għalhekk meħtieġ li xorta waħda jiġi eżaminat kif kienet qed taħdem is-soċjeta' konvenuta u jekk kienx hemm xi nuqqas ta' ħila da parti tagħha li setgħet wasslet għal dan l-inċident.

Irriżulta mill-provi prodotti li s-soċjeta' konvenuta kienet qed twettaq ix-xogħlijiet ta' riparazzjoni fuq it-triq Tax-Xħajma, n-Nadur, taħt id-direzzjoni ta' l-A.I.C. Emmaneul Vella. Dawn ir-riparazzjonijiet kienu meħtieġa għax it-triq kienet ilha turi sinjali ta' ċediment f'partijiet minnha, u kien hemm perikolu l-hajt ta' l-qugh tan-naħa tat-tramunata li jagħti għal fuq il-wied tar-Ramla, seta' jikkollassa minn ħin għall-ieħor. Billi t-triq ma kienetx mibnija fuq il-blat jew ġebel tal-franka, saru skavazzjonijiet fondi ħalli jsiru pedamenti godda fuq bażi tal-konkos, 'il barra mill-ħajt il-qadim u mingħajr ma tneħħa l-istess ħajt. Dawn ix-xogħlijiet kienu qed isiru fuq in-naħa tat-tramunata ta' din it-triq, u f'distanza ta' xi tletin pied minn fejn kien hemm il-*cables* tas-soċjeta' attici mirdumin taħt it-triq ġewwa *pipes* tal-plastic u fuq in-naħa opposta tat-triq. Fl-ebda mument ma ġie allegat illi dawn il-*cables* intmessu b'xi mod bl-inġenji tas-soċjeta' konvenuta . Ġara pero' illi f'tit wara li kienu tlestew dawn l-iskavazzjonijiet ċediet għal kollox il-parti tat-triq fejn kienu qed isiru l-istess xogħlijiet, bil-konsegwenza illi d-*ducts* minn fejn kienu għaddejjin il-*cables* tat-*telephone* f'dik il-parti tat-triq spiċċaw imdendlin fl-arja.⁶

Irriżulta mix-xhieda tad-diretturi tas-soċjeta' konvenuta, ikkorroborata minn dik ta' l-A.I.C. Emmanuel Vella, li lkoll telgħu immedjament fuq il-post hekk kif ġew informati b'dan l-inċident, li minn go d-*ducts* (*pipes*) imdendlin tal-*cables* kien għadu nieżel ħafna ilma. Dan ifisser li kien qed jingabar l-ilma go dawn id-*ducts* kull meta tagħmel ix-xita, b'riżultat li d-*ducts* kienu qed iservu ta' kanali għall-ilma li eventwalment kien jiskula minn ġewwa fihom u

⁵ Art. 1037 Kap 16 .

⁶ Ara ritratti a fol 67 - 70 .

Kopja Informali ta' Sentenza

jherri t-trab ta' taħthom, billi wkoll ma kienet saret ebda bażi tal-konkos għall-istess *ducts* li kienu sempliċement mirdumin taħt il-qoxra asfaltata tat-triq.

Din x'aktarx kienet għalhekk ir-raġuni għaliex ikkollassat it-triq u mhux minħabba xi nuqqas da parti tas-soċjeta' konvenuta.

Għaldaqstant billi ma tista' tiġi attribwita ebda ħtija fuq is-soċjeta' konvenuta għal dak li ġara, wisq inqas jista' jingħad li l-Ministeru għal Għawdex seta' kellu xi ħtija fil-għażla ta' persuni inkompetenti biex iwettqu x-xogħlijiet meħtieġa.

Għal dawn il-motivi, tiddeċidi l-kawża billi, filwaqt illi tilqa' l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni tas-soċjeta' konvenuta, kif ukoll il-ħames u s-sitt eċċezzjoni tal-konvenut l-ieħor, tiċċhad it-talbiet attriċi, bl-ispejjeż kontra s-soċjeta' attriċi.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----